

ระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์

The Lao Luang Prabang Phonology in Bankhok District Uttaradit Province

จันทรา มาศ ชาญวิทย์ Janthamat Chanwikrai

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Humanities Naresuan University

Janthamatc61@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์พยัญชนะและสระภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ การศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยนำคำศัพท์พื้นฐาน 2 หมวด ได้แก่ หมวดพืช ผัก ผลไม้ และหมวดเครื่องแต่งกายเครื่องประดับ สอบถามผู้บอกภาษาและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาหน่วยเสียงพยัญชนะและหน่วยเสียงสระ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง พบหน่วยเสียงสระ 2 ประเภทคือ หน่วยเสียงสระเดี่ยว และหน่วยเสียงสระประสม

คำสำคัญ : ระบบเสียง, ลาวหลวงพระบาง, อำเภอบ้านโคกจังหวัดอุดรดิตถ์.

Abstract

The research article is part of the research, namely the phonological structure of Lao Luang Prabang in Ban Khok district, Uttaradit province. The purpose of this study is to analyze Lao Luang Prabang consonant and vowels in Ban Khok district, Uttaradit province. The study is elicited by interview with basic vocabulary in two categories, such as plants, vegetables, fruits and clothing and accessories, ask interviewee and analyze the data for consonant and vowel phonemes. The result of this study shows that Lao Luang Prabang has 20 initial consonant phonemes, 9 final consonant phonemes. There are 2 vowel phonemes which consist of simple vowels and diphthong.

Keywords: Phonology, The Lao Luang Prabang, Bankhok District Uttaradit Province.

บทนำ

ภาษาตระกูลไท (Tai Family) ถือเป็นภาษาที่มีความสำคัญตระกูลหนึ่ง มีการใช้สื่อสารกันในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฟัง กวย ลี (Fang Kuei Li 1959, 15-21) แบ่งภาษาตระกูลไทออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

1. ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (The Southwestern Group) คือภาษาที่ตระกูลไทที่พูดในรัฐอัสสัมของประเทศอินเดีย รัฐฉานของประเทศพม่า เขตสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน และในพื้นที่บางส่วนของประเทศเวียดนาม ประเทศลาว ประเทศไทย
2. ภาษาไทกลุ่มกลาง (Central Group) คือภาษาตระกูลไทที่พูดในมณฑลกว่างสี บริเวณชายแดนประเทศจีนและประเทศเวียดนามเหนือ
3. ภาษาไทกลุ่มเหนือ (Northern Group) คือภาษาตระกูลไทที่พูดในมณฑลกว่างสีเหนือ แม่น้ำยงเจียงและแม่น้ำอู๋เจียง มณฑลไคเจาของประเทศจีน

หลายภูมิภาคของประเทศไทย ส่วนใหญ่ใช้ภาษาตระกูลไทเป็นภาษาหลักในการสื่อสารและใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาในการติดต่อราชการ แต่ละภูมิภาคของประเทศไทยจะมีภาษาไทยเฉพาะถิ่นได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือจะพบผู้ใช้ภาษาพวน ไทใหญ่ ลื้อ ไตหย่า ไทซิ่น ลาว ภาษาไทยถิ่นกลางจะพบผู้ใช้ภาษาพวน ฉ้อ ไทใหญ่ ไทดำ ลาว ภาษาไทยถิ่นอีสานจะพบผู้ใช้ภาษาลาว โย้ย ผู้ไท กะเลิง แสก และภาษาไทยถิ่นใต้จะพบผู้ใช้ภาษาไทดำ ตากใบ จะเห็นว่าภาษาตระกูลไทกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ในประเทศไทย แม้จะอยู่ต่างภูมิภาคหรือต่างจังหวัด ผู้คนสามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารกันได้ ในภาคเหนือของประเทศไทยจังหวัดอุตรดิตถ์ถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ กระจายอยู่ในพื้นที่ เช่น ไทยวน อาศัยอยู่ในอำเภอลับแล และลาว อาศัยอยู่ในอำเภอบ้านโคก จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าจังหวัดอุตรดิตถ์นอกจากจะใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือแล้วยังมีภาษาอื่นที่ใช้สื่อสารกันอีกด้วย

จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ 7,854 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดกันดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน ทิศตะวันออก ติดต่อกับประเทศลาว ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก และทิศตะวันตก ติดกับจังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายได้แก่ วัฒนธรรมสยาม วัฒนธรรมล้านนา และวัฒนธรรมล้านช้าง ในส่วนของวัฒนธรรมล้านช้างเกิดขึ้นจากสมัยต้นรัตนโกสินทร์ มีการกวาดต้อนผู้คนและการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ล้านช้างหรือลาว จากเวียงจันทน์และเมืองหลวงพระบาง มาตั้ง

ถิ่นฐานตามพื้นที่บริเวณอำเภอน้ำปาด อำเภอพากท่า และอำเภอบ้านโคก ด้วยพื้นที่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดอุตรดิตถ์ติดต่อกับประเทศลาว ส่งผลให้ประชากรในพื้นที่ทั้ง 3 อำเภอใช้ภาษาลาวในการติดต่อสื่อสารกันเป็นหลัก

จากการที่ผู้วิจัยศึกษาประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่ามีความน่าสนใจในด้านการใช้ภาษาลาว ด้วยสภาพแวดล้อมที่มีอาณาบริเวณติดต่อกับประเทศลาวเพียง 120 กิโลเมตร อีกทั้งคนส่วนใหญ่ในปัจจุบัน มีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศลาว ดังที่ เจริญ ไชยชนะ (2506 หน้า 580) กล่าวว่า เมืองพวนก็คือเมืองเชียงขวางในประเทศลาว หรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน ส่วนสาเหตุที่มีการอพยพมานั้นมีหลายสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการลี้ภัยศึกสงคราม จากปัญหากรณีพิพาทชายแดนไทยลาว และประมาณปีพุทธศักราช 2516 ประเทศ สปป.ลาว มีการสู้รบกันระหว่างคนลาวด้วยกันเอง เป็นเหตุให้ชาวลาวจำนวนหนึ่งอพยพมาอยู่บ้านม่วงเจ็ดต้น โดยผ่านมาทางบ้านซอนแก่น ทางช่องภูตู นอกจากการลี้ภัยจากศึกสงครามราวปีพุทธศักราช 2440 มีราษฎรรุ่นแรกที่อพยพจากเมืองวา เขตเมืองปากลาย ราษฎรเหล่านั้นเห็นความอุดมสมบูรณ์ ด้วยลักษณะพื้นที่ของอำเภอบ้านโคกเป็นที่ราบสูง กว้างขวาง ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ตลอดปี ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูก จึงทำให้ราษฎรชาวลาวต่างพากันย้ายที่อยู่อาศัยมาทำกินในพื้นที่อำเภอบ้านโคก อีกทั้งสมัยก่อนการแต่งงานระหว่างคนไทยและคนลาวไม่ยุ่งยาก จึงเกิดการผสมผสานระหว่างไทย-ลาว ตามเขตชายแดน ทำให้ปัจจุบันมีลูกหลานชาวลาวโดยแท้ และชาวลาวปนไทยมากมายในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ คนลาวส่วนใหญ่ที่อพยพมานั้นมาจากแขวงไชยบุรี ซึ่งสอดคล้องกับ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2562) กล่าวว่า ชาวบ้านโคกนั้นมีความเป็นมาจากเจ้าปู่หมวกคำ จากการสันนิษฐานตามประวัติความเป็นมาแล้วว่า เจ้าปู่หมวกคำ เป็นเจ้าเมืองภูเงินภูคำในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้นำทัพไปปราบฮ่อที่เมืองเส้า (หลวงพระบาง) และได้กวาดต้อนคนมาด้วยเป็นจำนวนมาก เมื่อเดินทางกลับมาถึงบ้านโคก ทรงเห็นว่าทำเลที่ตั้งเหมาะแก่การอยู่อาศัย

จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่าคนในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ ส่วนใหญ่มีเชื้อสายมาจากประเทศลาวเมืองเวียงจันทน์และเมืองหลวงพระบาง จากการศึกษาประวัติความเป็นมา ผู้คนมีการอพยพมาจากหลวงพระบางมากกว่าเมืองเวียงจันทน์ อีกทั้งมีผู้ศึกษาภาษาลาวในพื้นที่ภาคเหนือ น้อยมากเมื่อเทียบกับการศึกษาภาษาลาวในภาคอื่น ประกอบกับชาวบ้านอำเภอบ้านโคกใช้คำศัพท์ที่คล้ายคลึงกับภาษาลาวหลวงพระบาง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยศึกษาระบบเสียงพยัญชนะและเสียงสระ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ และสระ ภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมคำศัพท์

ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลหน่วยเสียงพยัญชนะและสระ โดยคัดเลือกจากแบบทดสอบของ เหมือนฝัน พุพันธ์ (2560) ร่วมกับรายการคำศัพท์ที่ผู้วิจัยค้นคว้าเพิ่มเติม

การกำหนดจุดเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาษาลาวหลวงพระบางจากหมู่บ้านที่มีประวัติการอพยพมาจากหลวงพระบางและใช้ภาษาลาวในชีวิตประจำวัน

การเลือกผู้บอกภาษาผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้บอกภาษาดังนี้

- เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป
- เป็นผู้ที่เกิดและมีภูมิลำเนาในถิ่นฐานนั้น
- เป็นผู้ที่ใช้ภาษาลาวสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน
- เป็นผู้ที่มีอาชีพในถิ่นฐานที่เกิด เช่น การทำไร่ ทำนา ทำสวน
- เป็นผู้ที่มีอวัยวะในการออกเสียงครบถ้วนสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วนคือ วิเคราะห์เสียงพยัญชนะและเสียงสระ ดังนี้

การวิเคราะห์เสียงพยัญชนะ

ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ได้จากการนำข้อมูลสัทอักษรที่ถ่ายทอดจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยใช้หลักเกณฑ์การเทียบเสียง(Minimal Pairs) และการหาค่าเทียบคล้าย(Secondary Minimal Pairs) และดูการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นควบกล้ำ และพยัญชนะท้าย

การวิเคราะห์เสียงสระ

ผู้วิจัยวิเคราะห์หาหน่วยเสียงสระ โดยใช้เกณฑ์เดียวกับการหาหน่วยเสียงพยัญชนะและดูการปรากฏของหน่วยเสียงสระเดี่ยว และสระประสม

ผลการวิจัย

การศึกษาระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ ภาษาดังกล่าวเป็นภาษาที่น่าสนใจ เนื่องจากชาวบ้านโคกมีประวัติการอพยพมาจากหลวงพระบางเป็นจำนวนมากประกอบกับสภาพที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ห่างไกลจากอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดเดียวกัน ทั้งยังมีพื้นที่ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาระบบเสียงในอำเภอบ้านโคก โดยจะศึกษาในประเด็นต่อไปนี้

หน่วยเสียงพยัญชนะ (Consonant Phoneme)

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดียว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /b-, t-, s-, m-, kh-, h-, j-, l-, d-, ph-, n-, k-, th-, f-, c-, p-, w-, ɲ-, ɰ-/ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดียวภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติ ของเสียง	ริม ฝีปาก	ริม ฝีปาก และ ฟัน	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	ช่องว่าง ระหว่าง เส้น เสียง
กักหรือ ระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม	p		t		k	ʔ
	ไม่ก้อง มีลม	ph		th		kh	
	ก้อง	b		d			
กึ่งเสียด แทรก	ไม่ก้อง มีลม				c		
เสียด แทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
นาสิก	ก้อง	m		ɳ	ɲ	ɰ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
ครึ่งสระ	ก้อง	w			j		

หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย พบว่าภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ดังตารางต่อไปนี้

ฐานกรณ์ ลักษณะ ของเสียง	ริม ฝีปาก	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้น เสียง
กัก	p	t		k	?
นาสิก	m	n		ŋ	
กึ่งสระ	w		j		

รายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก มีดังนี้

/ t / เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เช่น

/ tu:m⁴ / ตุ่ม

เมื่อเป็นพยัญชนะท้ายจะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม เช่น

/ he:t³ / เห็ด

/ k / เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน เช่น

/ kuaj⁵ / กล้วย

เมื่อเป็นเสียงพยัญชนะท้ายจะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม เช่น

/ phak⁵ / ผัก

/ ? / เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง เมื่อเป็นพยัญชนะต้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/ ʔɔ:j⁵ / อ้อย

เมื่อเป็นพยัญชนะท้ายจะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง เช่น

/ ɲɔʔ¹ / เาะ

/ th / เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เช่น

/ thu:a⁴ / ถั่ว

/ kh / เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เช่น

/ khaw⁴ / ข้าว

/ b / เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ก้อง เช่น

/ bua² / บัว

/ m / เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง เช่น

/ mak⁵ muan³ / มะม่วง

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย เช่น

/ som¹ / ส้ม

/ n / เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง เช่น

/ na:⁴ / น้ำ

เมื่อเป็นพยัญชนะท้ายหน่วยเสียง เช่น

/ sin⁴ / ผ้านุ่ง

/ p / เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่ เมื่อเป็นพยัญชนะต้นจะ
เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/ paŋ² / ปลัง

/ pi:⁴ / ปลี

เมื่อเป็นพยัญชนะท้ายจะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม เช่น

/ kə:p⁴ / รongเท้า

/ w / เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะครึ่งสระ ก้อง เช่น

/ wɛ:n¹ / แหวน

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย เช่น

/ ɲa:w² / ยาว

หน่วยเสียงสระ (Vowel Phoneme)

หน่วยเสียงสระภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี มีหน่วยเสียงสระ
เดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียงได้แก่ / i, i:, u, u:, e, e:, ə, ə:, o, o:, ɛ, ɛ:, ɔ, ɔ:, a,
a: / ดังตารางต่อไปนี้

ตำแหน่งของลิ้น และลักษณะ ริมฝีปาก ระดับลิ้น	ลิ้นส่วนหน้า	ลิ้นส่วนหลังค่อนกลาง	ลิ้นส่วนหลัง
	ไม่ห่อริมฝีปาก	ไม่ห่อริมฝีปาก	ห่อริมฝีปาก
สูง	i i:	ɯ ɯ:	u u:
กลางสูง	e e:	ə ə:	o o:
กลางต่ำ	ɛ ɛ:		ɔ ɔ:
ต่ำ		ɐ a:	

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “ระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์” งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยระบบเสียงเท่านั้น ผู้วิจัยเลือกหมวดคำศัพท์ในการวิเคราะห์ 2 หมวด สรุปได้ดังนี้

ระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบาง

1. ระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบางที่นำมาศึกษา ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างประชากรในอำเภอบ้านโคก ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป และตามรายละเอียดที่กำหนด ผลการศึกษามีดังนี้
 - หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /b-, t-, s-, m-, kh-, h-, j-, l-, d-, ph-, n-, k-, th-, f-, c-, p-, w-, ɲ-, ɰ-, ʔ/ และมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /P-, t-, k-, m-, n-, w-, j-, ɲ-, ʔ/
 - หน่วยเสียงสระภาษาลาวหลวงพระบางในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ มีหน่วยเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียง ได้แก่ / i, i:, ɯ, ɯ:, u, u:, e, e:, ə, ə:, o, o:, ɛ, ɛ:, ɔ, ɔ:, a, a: / ไม่มีหน่วยเสียงสระประสม

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบางนี้ ผู้วิจัยศึกษาในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์เท่านั้น ผู้สนใจสามารถศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ ได้ เพราะภาษาลาวหลวงพระบางกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย

References

- เจริญ ไชยชนะ. (2506). *ประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร.
- พระหน่อคำ นันทิยะ(จำนนติ). (2561). *การศึกษาระบบเสียงภาษาถิ่นไทใหญ่ หมู่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจิตรน ญาณพงศ์. (2541). *โครงสร้างของภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์จุฬาลงกรณ์* มหาวิทยาลัย.
- ทองหล่อ นาคหอม.(2544). *ชื่อบ้าน นามเมือง อำเภอบ้านโคก*. อุดรดิตถ์ : สำนักปลัดเทศบาลตำบลบ้านโคกและสมาชิกสภาตำบลบ้านโคก.
- ศรินยา จิตบรรจง.(2553). *การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและระบบคำภาษาแสกในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิริรัตน์ ชูพันธ์. (2560). *ความหลากหลายทางภาษาและการสัมผัสภาษาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. บทความ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- เหมือนฝัน พุพันธ์. (2560). *ระบบเสียงและการแปรเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาว บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2019). “ลาว” อุดรดิตถ์: *ชาติพันธุ์สืบส่าบน้ำและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาติพันธุ์*. วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Li, Fang Kuei. (1977). *A Handbook of Comparative Tai*. Hawaii : The University Press of Hawaii.